

QUAD Atelier ESL 57 QA

Gepubliceerd op 10 januari 2008

Auteur: Kilian Bakker

De QUAD ESL 57 weergever is door de decennia heen een ware referentie met cult-status geworden en dit inspireerde Quad Musikwiedergabe om een nieuwe uitvoering van deze klassieker te lanceren.

De legendarische QUAD `ELS` electrostatische weergever werd in 1955 geïntroduceerd door Peter James Walker, oprichter van `The Acoustical Manufacturing Co.`. De typenaam van dit klassieke ontwerp werd later ESL en de naam van het bedrijf uit Huntingdon zou worden omgedoopt naar QUAD Electroacoustics Ltd. Toen Peter Walker in 1981 zijn tweede electroakoestische geesteskind de naam ESL 63 meegaf kreeg de oude ESL van velen de toevoeging `55` of `57`. Daar zou het waarschijnlijk bij zijn gebleven als QUAD Musikwiedergabe niet een nieuwe uitvoering had gelanceerd genaamd ESL 57 QA...

QUAD Musikwiedergabe heeft sinds kort een QUAD Atelier afdeling geopend waar Manfred Stein en zijn collega's werken aan hedendaagse uitvoeringen van de originele QUAD producten. De `QA` electrostaten dragen de originele ESL-panels, en hebben ofwel een aangepaste of geheel nieuwe frame-constructie. De eerste twee QUAD Atelier producten zijn de ESL 57 QA en ESL 63 QA weergevers (de laatstgenoemde is door ondergetekende in een eerder artikel besproken). Toen Manfred's ESL 57 QA's net van de High End Messe waren gekomen, werd een afspraak gemaakt

zodat enkele weken later de luistersessies konden plaatsvinden. Toen Manfred de ESL 57 QA's weer kwam ophalen vertelde hij over de beginjaren van zijn onderneming en de aanvankelijke hoofddreien voor de oprichting van zijn eerste winkel.

Vooral om dat verhaal hebben we gezamenlijk erg gelachen dus volgt hier een korte versie: De inmiddels klassieke QUAD 33 voorversterker en de 303 eindversterker waren op de markt verschenen en Manfred had zijn zinnen

op deze mooie combo gezet, zo vertelde hij. Op dat moment gebruikte hij een paar zelfgebouwde weergevers die hij met de 33/303 wilde aansturen. Zo gezegd, zo gedaan? Nee, helaas kon hij zich de compacte en eigenwijs vormgegeven versterkers niet veroorloven. Dus besloot hij om zijn eigen HiFi-zaak te openen, mede omdat de QUAD's dan tegen een lagere inkoop prijs konden worden aangeschaft. Opmerkelijk en ludiek, maar deze beslissing werd echt niet alleen genomen om een versterker te kunnen betalen, maar ook omdat hij wist dat hij meer wilde doen met zijn passie voor muziekweergave. Hiermee had Manfred effectief van zijn hobby ook zijn werk weten te maken.

Quad ESL 57 QA

De door Quad Musikwiedergabe nieuw gebouwde heruitgave van de ESL 57 was het uitgangspunt voor de QA versie, wat is te zien aan het nauwelijks veranderde uiterlijk. Het meest opvallende aan de QA versie van de ESL is de massieve houten strip die onder de bekende metalen grille is aangebracht. Achter deze strip bevindt zich het compartiment voor de electronica, wat twee voordelen met zich meebrengt: ten eerste zit de electronica nu niet meer recht achter de weergavepanelen zodat deze een verbeterd dipool-gedrag krijgen en ten tweede werd het multiplex frame zo'n 8 centimeter verhoogd zodat de panelen een zelfde afstand verder van de vloer zijn verwijderd. Om de juiste hoek ten opzichte van de luisteraar te behouden is de achterste voet vervangen voor een langer exemplaar. Maar hier houdt de innovatie niet op, want de ESL 57 QA heeft zelfs een `sub-frame` waar de twee laagtonen units en de mid/hog unit op zijn bevestigd, zodat de metalen grille niet meer verwijderd hoeft te worden wanneer een ESL 57 QA terug moet naar Gering voor een servicebeurt. De bevestiging zelf is ook aangepast, want de panelen worden nu met geweven nylon banden vastgehouden die over de hele lengte de juiste druk uitoefenen zodat resonanties minder snel ontstaan. De nieuwe, stevig uitgevoerde signaal-trafo is nu gescheiden van de weerstandenprint, die samen met de cascade-schakeling op een aluminium chassis is gemonteerd. Het hoofdframe heeft iets bredere zijwanden gekregen om ruimte te kunnen bieden aan het subframe, maar oogt desondanks slank omdat de `bult` die vroeger aan de achterzijde om de electronica heen liep is verdwenen en de achterplaat nu tot aan de zijkanten recht doorloopt.

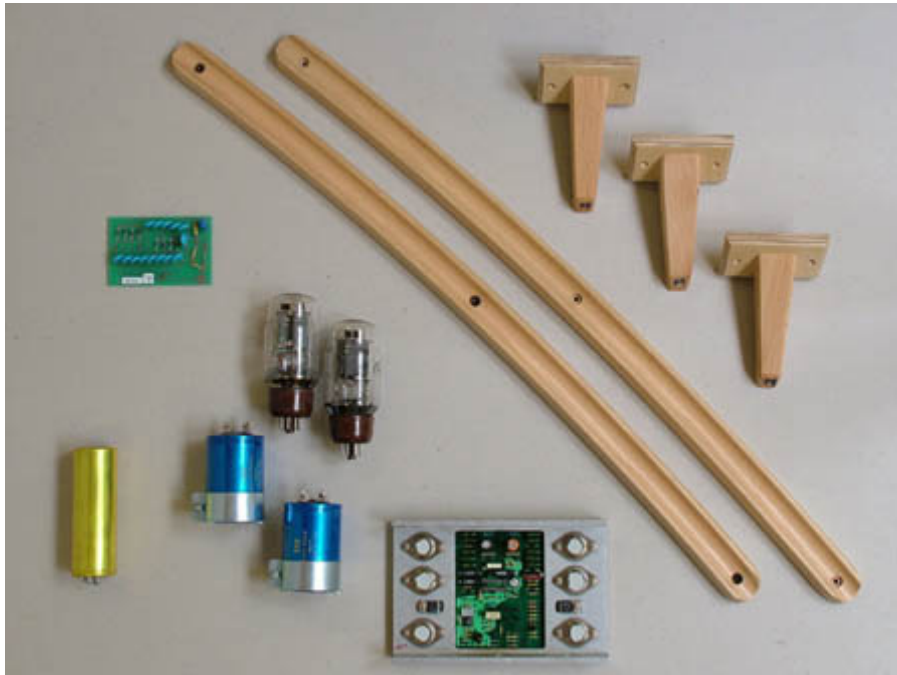

Aan de binnenkant van de achterplaat zijn bij de ESL 57 QA dunne kokosstrippen bevestigd in plaats van het jute en dat vroeger bij QUAD werd aangebracht (ik neem aan dat dit te maken heeft met de zeer kleine verschillen tussen de originele en de huidige ESL-panelen). Achter het hoog/mid paneel zijn net als vroeger twee dunne viltstrippen aangebracht. Deze viltstrippen zijn overigens een essentieel onderdeel van het ontwerp, en hoewel de strippen achter de lagetonenpanelen in theorie kunnen worden verwijderd bij een opstelling waarbij de ESL's verder dan 1,5 meter van de achterwand staan, is het toch altijd raadzaam de strips te laten zitten. Voor het hoog/midden paneel is de akoestische demping die door de tweevoudige strip wordt gecreëerd zelfs essentieel voor de correcte toonbalans en een verhoogde controle over het mid-laag bereik. De akoestische efficiëntie neemt door de strippen ook nog wat toe (de afstemming is vooral in het hoog kritisch en men zal in Gering de nodige luistersessies achter de rug hebben). De mooie aluminium grille is zoals gezegd onveranderd gebleven en het recensiepaar was afgewerkt in de prachtige `Bronze` lak (naar voorbeeld van de oer-ESL). Ook de sierlijke zijlijsten zijn volgens het aloude patroon gefreesd maar zijn bij de ESL 57 QA langer uitgevoerd. De ESL 57 QA is standaard leverbaar met de grilles afgewerkt in `Bronze`, zwart of wit en de houten onderdelen in naturel Beuken of zwart Beuken, maar er zijn ook customafwerkingen leverbaar. De garantieperiode bedraagt twee jaar.

Luisteren naar de ESL 57 QA

Met het ingespeelde recensiepaar ESL 57 QA's correct opgesteld benam het uitzicht wel even de adem. Dat kwam in de eerste plaats door de koper/bronskleurige grilles die het zomerse zonlicht vingen, en in de tweede plaats door de niet geringe afmetingen van de ESL's, waardoor de toch aardig ruim bemeten huiskamer ineens leek te zijn gekrompen. De QA versie is duidelijk hoger dan de oude ESL, maar daar staat het grote voordeel tegenover dat ze geen enkele moeite hebben om het geluidsbeeld over een (lage) salontafel naar de luisteraar af te stralen. De ESL is een echte kunstenaar met akoestische muziek en dus werd de CD Broken Silence van Dean McGraw opgezet (ter beschikking gesteld door Synfonique). Deze zeer levendige set opnames van een nieuwe (akoestische) gitaar-virtuoos doet erg denken aan het beroemde album Aerial Boundaries van Michael Hedges. Vanaf de eerste snaarklanken trok de muziek de volledige aandacht, waardoor `kritisch` luisteren even werd vergeten, omdat hier praktisch een tijdstransportatie plaatsvond naar het moment waarop de muziek was vastgelegd. Als komisch zinnebeeld zou de ESL kunnen worden gezien als een luidspreker-`Tardis`. De vloeiendheid waarmee de klanken werden neergezet, en de bijzonder goede timing zorgden ervoor dat voeten en hoofd ritmisch werden meebewogen. Het impulsieve gitaarspel werd luchtig en moeiteloos weergegeven maar even indrukwekkend was de natuurlijk klinkende tonale weergave.

Als tweede CD ging *Diamonds On The Inside* van Ben Harper in de speler en werd er geluisterd naar de track *Picture Of Jezus*. De harmonisering tussen Ladysmith Black Mambazo en Ben Harper zelf werd op uitmuntende wijze weergegeven waarbij Ben Harper's emotionele zangstijl op pakkende wijze naar voren kwam. De rollende en gevarieerde keelklanken van Ladysmith's zangers kwamen heel mooi tot uiting, en de individuele stemmen werden met een goede diepte- en breedte-definitie afgebeeld. Naast het feit dat er door de openheid van de weergave met gemak in de opname kon worden `gekeken` was de tonale coherentie heel indrukwekkend. Met de track *Too Many Ups And Downs* van Terry Evans' LP *Putting It Down* werden de akoestische gitaar en de met `brushes` gespeelde drums op plastische wijze en ruimtelijk afgebeeld. De daarop volgende sonore basklanken klonken tonaal rijk en kwamen soepel en opvallend stevig uit de weergevers. Het laag kreeg iets minder druk mee dan met de eerder gerecenseerde Spendor S5e vloerstaanders het geval was geweest, maar werd wel met veel zeggingskracht en goede dynamiek weergegeven. Evans' gorgelende stem kwam prachtig los van de weergevers en zijn zang werd met uitstekende articulatie en expressie neergezet. Bij de weergave van de ESL 57 QA's was steeds hoorbaar dat de verhoogde constructie bijdroeg aan het creëren van een ruimer stereobeeld.

Monomaan

Het kon niet uitblijven, het moest gewoon. De QUAD ESL werd immers ooit als ultieme mono weergever gelanceerd, en dus werd op een overigens zinderend hete zondagavond de knoop doorgemaakt: er zou met één ESL 57 QA mono worden geluisterd. En dan niet met een paar standaard stereo opnames, nee, met twee onvervalste mono-LP's natuurlijk, wat anders? Met een Engelse persing van een vroege Buddy Holly opname werd er geluisterd naar de track *Everyday*, die verijnd en opvallend ontspannen klonk.

Het was heel bijzonder om muziek uit de begintijd van de ESL op authentieke wijze te beluisteren. De muziek had een magische directheid en pure tonaliteit wat vooral hoorbaar was in de weergave van Buddy Holly's stem. De tweede LP die werd beluisterd was een mooie verzamel-LP van Lionel Hampton waarvan de track *Hampton Stomp* werd beluisterd. De weergave was werkelijk veel beter dan dat van een paar hoge kwaliteit mini-monitoren waarmee deze track eerder werd beluisterd. De weergave had een mooie coherentie maar was ook dynamisch en expressief. De piano klonk tonaal een stuk beter dan verwacht zou mogen worden van een opname uit de jaren '30. De weergave van de saxofoon was pakkend, en de bas werd los en soepel neergezet met een opmerkelijke presence. Met een heel natuurlijke tonale en energieke weergave wisten de ESL 57 QA's de `swing` van Lionel Hampton's band echt tot leven te wekken. Het leidt geen twijfel dat mono weergave met een QUAD ESL op de lange duur verslavend gaat werken.

Conclusie

De QUAD ESL is een oude en gerespecteerde bekende van deze schrijver. Toch blijft deze weergever steeds verrassend en boeiend om naar te luisteren, en dat verklaart meteen de onophoudelijke globale interesse in dit tijdloze ontwerp. Het aantal ESL-liefhebbers blijft gestaag groeien ondanks het feit dat men in Huntingdon in 1984 de productie beëindigde. Dankzij QUAD Musikwiedergabe kunnen de liefhebbers nu kiezen uit gerestaureerde originele ESL's, de geheel nieuwe ESL's of de QA versie. De ESL 57 QA weet een zowel transparante als uiterst homogene en tonaal correcte weergave neer te zetten.

Correcte tonale weergave lijkt op zich voor de hand te liggen bij hoogwaardige weergevers, maar blijkt in de praktijk één van de grootste struikelblokken voor veel ontwerpers. Vooral op dit punt bewezen de ESL 57 QA's dat het weergaveconcept van Peter Walker nog steeds van zeldzaam hoge kwaliteit is.

Leverancier:

QUAD Musikwiedergabe GmbH.

Contact: www.QUAD-musik.com

E-mail: Quad-GmbH@t-online.de

Paarprijs ESL 57 QA: 6.690 euro.